

– Qeverisja korporatave

Prof. Agron Dida

Kapitulli 2-2: Qasja ndaj qeverisjes së korporatës

- ▶ Akti Sarbanes –Oxley
 - ▶ Përgjegjësia sociale e korporatës
-

Kapitulli: 2–2 Sarbanes – Oxley

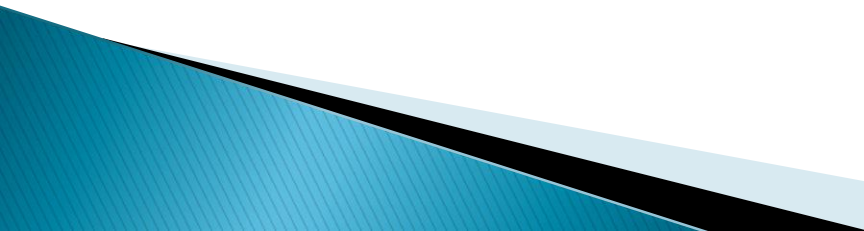
Kërkon prej:

- ▶ Drejtorët të raportojnë mbi efektivitetin e kontrolleve mbi raportimin financiar,
- ▶ Kufizon shërbimet që mund të ofrohen nga auditorët dhe
- ▶ Kërkon që kompanitë të themelojnë komitetet përkatëse të auditimit.
- ▶ **Adoptohet një qasje e bazuar mbi rregulla për vetë qeverisjen.**

Skandali i Enron – it

- ▶ Falimentimi i një nga kompanive më të mëdha
- ▶ Rënia e shtëpisë audituese – Arthur Andersen
- ▶ Arsyet:
 - Zgjerimi i tepruar në tregjet e energjetikës
 - Mbështetja e tepruar mbi tregtimin e instrumenteve derivate
 - Thyerje e ligjeve federale
 - Sjellje e pandershme dhe mashtruese

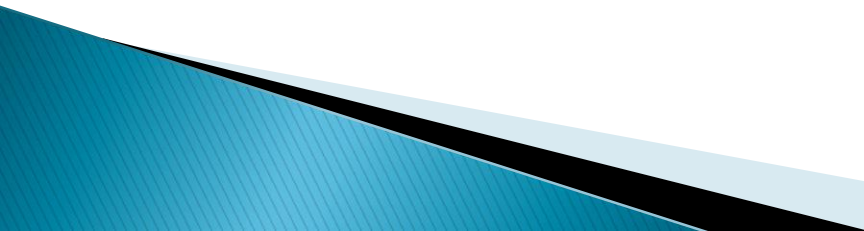
Enron – Mungesa e transparencës në pasqyrat financiare

- ▶ Investime të mbajtur jashtë bilancit të gjendjes
 - ▶ Metoda mashtruese të
 - Fyerjes së të hyrave
 - Fshehje të borxheve
 - Zbutjes se shifrave financiare të raportimeve tremujore
 - Evazionit fiskal
-

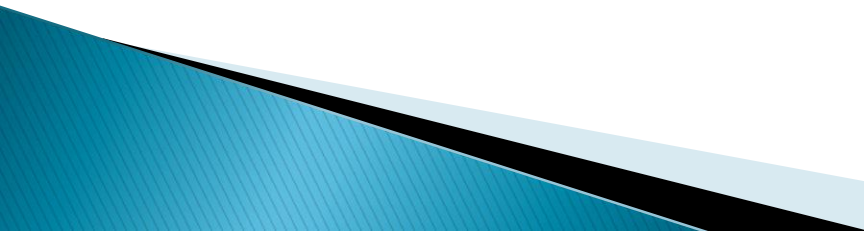
Enron – Marrëveshjet jo-efektive për qeverisjen e korporatës

- Menaxhmenti arrogant dhe ishte më shumë ambicioz se sa duhej
- Revista Economist sugjeroj se kryeshefi: ‘Kenneth Lay (CEO) sillej si udhëheqës kulti ndërsa menaxherët servil dhe si skllevër i tij’
- Drejtorët jo-ekzekutiv të dobët dhe me konflikte interesi
- Kryetarja e komitetit të auditimit, Vvendy Gramm ishte e shoqja e Senatorit Phil Gramm, i cili kishte marrë donacione të mëdha politike nga Enron – i.

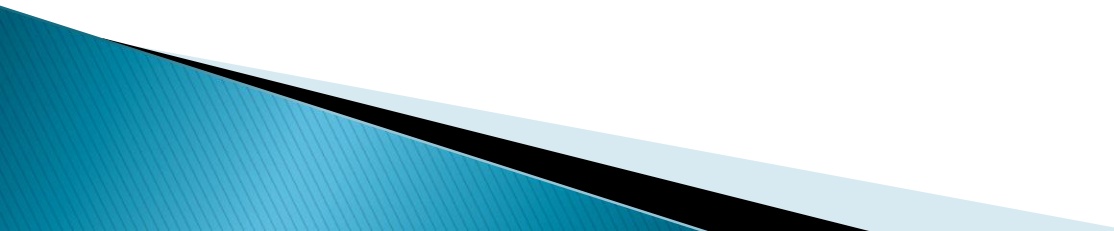
Enron - Këqyrje e pamjaftueshme nga auditorët e jashtëm

- ▶ Dështoi të bënte pyetjet e duhura për trajtimet e dyshimta në kontabilitet
 - ▶ Arthur Andersen Kishte ofruar edhe shërbime tjera për kompaninë Enron
 - ▶ Për këtë arsye ka pasur akuza për konflikte interesi
-

Enron – Asimetria e informacioneve

- ▶ Drejtorët ose menaxherët dinë më shumë se sa investuesit
 - ▶ Punonjësit kishin investuar në aksione te Enron
 - ▶ Punonjësit janë udhëzuar të mos shisnin aksionet
 - ▶ Drejtorët shiten aksionet para rënies së çmimit të aksioneve të Enron
-

Enron - Metodatat e kompensimit të drejtorëve ekzekutivë

- ▶ Drejtorët u kompensuan me fitimet të mbivlerësuara afat - shkurta
 - ▶ Kompensimi duke fryer fitimet-shndrimi i aksioneve në para të gatshme para se të zbulohen mashtrimet
-

Akti i Sarbanes - Oxley i vitit 2002

- ▶ Përgjigja e SHBA-së ndaj thyerjes së besimit të njerëzve në tregjet e këmbimit të aksioneve
- ▶ I zbatueshëm për të gjitha kompanitë e listuar
- ▶ Autoritet për vendosjen e rregullave është deleguar Komisionit të Bursave për Këmbimin e Letrave me Vlerë – SEC
- ▶ Sipas Aktit - Sarbanes-Oxley – Përgjegjësia për ndershmërinë dhe saktësinë financiare kalon tek Komiteti i Auditimit (tre drejtorë të pavarur)

Kërkesat e KBKLV-SEC dhe Aktit - Sarbanes-Oxley

- ▶ Kërkesat e Akti Sarbanes- Oxley së bashku me rregullat e Komisionit të Bursave të Këmbimit të Letrave me Vlerë – SEC kane qene përveç tjerash:
 - Kompanitë të japin me shume shënime shpjeguese për pasqyrat financiare
 - Të kenë kod të etikës
 - Të vendosen kufizimet mbi tregtinë e aksioneve prej nëpunësve të korporatës dhe
 - Kufizime në dhënien e kredive nëpunësve të korporatës

Provizionet e detajuara të Aktit të Sarbanes - Oxley

- Akti themeloj një rregullator të ri, Bordi i Mbikëqyrjes së Kompanive Publike të Kontabilitetit (PCAOB)
 - Mbikëqyrë auditimet e kompanive publike (auditorët)
 - Bordi ka fuqinë e vendosjes së standardeve
 - Auditimit
 - Kontrollit të cilësisë
 - Pavarësisë
 - Standardeve etike
 - Ka fuqinë e inspektimit dhe të marrjes së masave disiplinore ndaj firmave të auditimit

Standardet e auditimit

- ▶ Firmat e auditimit duhet të ruajnë letrat e punës për së paku 7 vjet
- ▶ Të vendosin në funksion standardet të kontrollit të cilësisë
- ▶ Rishikimin e kontroleve të brendshme të klientit
- ▶ Firmat duhet të verifikojnë nëse arkëtimet dhe pagesat janë bërë në përputhje me autorizimet të menaxhmentit

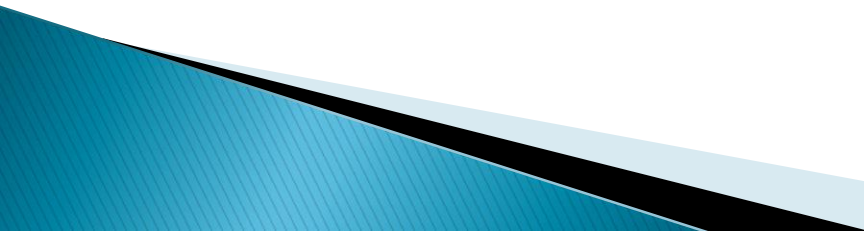
Shërbimet që nuk janë të auditimit

- ▶ Auditorëve iu ndalohet kryerja e Shërbimet:
 - Auditimi i brendshëm
 - Kontabiliteti
 - Dizajnimi dhe vënien në funksion të sistemeve
 - Shërbimet e vlerësimit dhe aktuariale
- ▶ Dhënia e shërbimeve tjera që nuk janë fushës së auditimit lejohen vetëm me miratimin paraprak të komitetit të auditimit

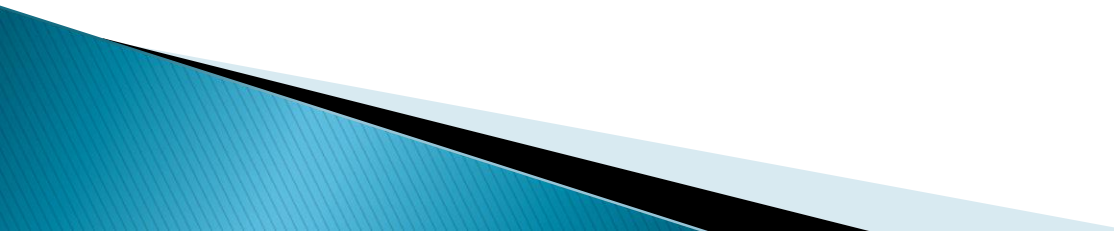
Procedurat e kontrollit të cilësisë

- ▶ Ndërrimi i partnerëve të auditimit çdo 5 vjet
- ▶ Duhet të krijohen procedurat:
 - Pavarësisë së kontroleve
 - Mbikëqyrjen
 - Zhvillimin profesional
 - Rishikimit të brendshëm të cilësisë
 - Pranimi të klientëve të rinj dha vazhdimin e punës me klientët ekzistues

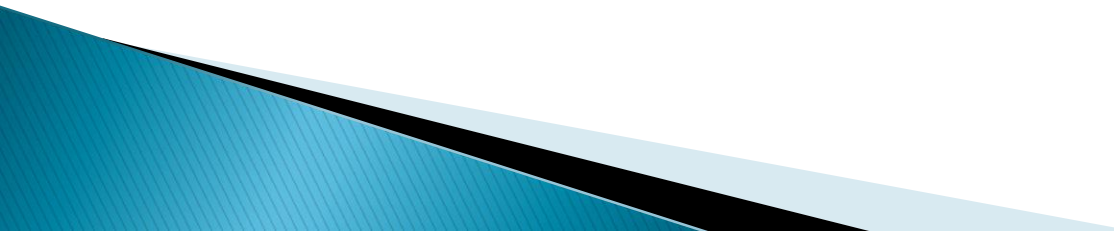
Auditorët dhe komiteti i auditimit

- ▶ Duhet të diskutojnë politikat e kontabilitetit
 - ▶ Trajtimet alternative të parimeve të kontabilitetit
 - ▶ Letrat e menaxhmentit dhe
 - ▶ Ndryshimet e pajustificuara me komitetin e auditimit
-

Komiteti i auditimeve

- ▶ Duhet te themelohet nga të gjitha kompanitë e listuar
 - ▶ Anëtarët të jenë të pavarur
 - ▶ Të paktën njëri të jetë ekspert në fushën e financave
 - ▶ Përgjegjës për caktimin e kompensimit të auditorëve
-

Përgjegjësitë e korporatës

- ▶ Certifikimi i pasqyrave financiare nga drejtori ekzekutiv dhe financiar
 - ▶ Në rast ri-deklarimi të pasqyrave Financiare, CEO dhe CFO nuk marrin “bonuse”
-

Transaksionet jashtë bilancit të gjendjes

- ▶ Duhet të jepen shënimet të duhura shpjeguese për këto transaksione materiale që nuk janë përfshirën ne BGJ por që kanë ndikim:
 - Mbi kushte financiare
 - Rezultatet financiare
 - Likuiditet ose
 - Burimet e kapitalit

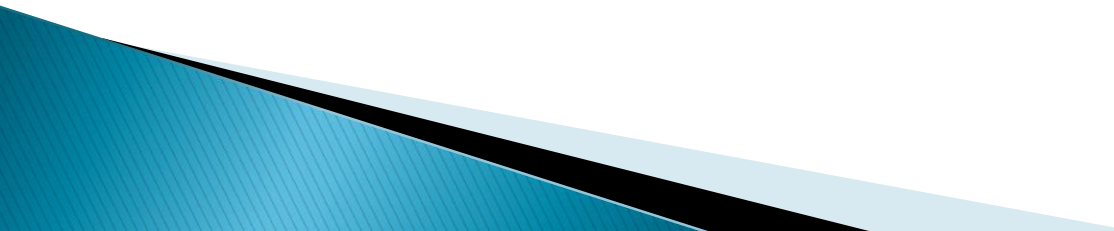
Raportimi i kontrolleve të brendshme

- ▶ **Raportet vjetore duhet të përmbajnë raportet e kontrolleve te brendshme**
- ▶ Tregojnë përgjegjësit e menaxhmentit për funksionimin , dizajnin dhe implementimin e kontrolleve të brendshme
- ▶ Vlerësimin efektiv të kontrolleve të brendshme nga menaxhmenti
 - Auditorët raportojnë mbi këtë vlerësim
- ▶ Raport nëse kompania ka adoptuar kod te mirë - sjelljes për CFO

Provizionet për kallëzimet

- ▶ Punonjësve dhe auditorëve të kompanive të regjistruara në bursë duhet të garantohet mbrojtja nga punëdhënësit në rastet kontestive gjyqësore.

Impakti i Sarbanes - Oxley – it në Amerikë

- ▶ Rritja e shpenzimeve të auditimit (raporti për kontrollet e brendshme të dokumentohen dhe testohen)
 - ▶ Akti zyrtarisht ndalon shërbimet tjera për auditorët e angazhuar në auditimin e klientëve.
-

Impakti ndërkombëtar i Sarbanes - Oxley

- ▶ Ky Akt ka një dimension domethënës ndërkombëtar
- ▶ Rrethe 1.500 kompani jo-amerikane janë të regjistruara ne bursat amerikane
- ▶ Disa përjashtime qe janë lejuar:
 - Në Gjermani komiteti i auditimit mund të përbehet nga përfaqësuesit të punonjësve qe nuk janë pjesë e menaxhmentit

Kritikat ndaj Sarbanes - Oxley

- Monks dhe Minnow kanë kritikuar Sarbanes – Oxley
 - Nuk mjaftueshëm i fortë sa duhet
 - Ka ndikuar në lulëzimin e një industrie të ofrimit të shërbimeve për përshtatshmërinë me SOX
 - Si pasojë, tregjet jo të informuara sa duhet
 - Rregullon mos-marrjen e bonuseve por jo edhe fyerjen e fitimeve
- Tërheqja e kompanive nga bursat amerikane –kosto e larte zbatueshmëris së Aktit - SOX

Përgjegjësia sociale e korporatës

- ▶ **Katër nivele të përgjegjësive (sipas Modelit Carroll)**
- ▶ **Ekonomike**
 - Ndaj aksionarëve, punonjësve, klientëve
- ▶ **Ligjore**
 - Të vepruarit në përputhje me ligjet është themeli i përmbushjes së përgjegjësive sociale
- ▶ **Etike**
 - Veprimi në mënyrë të drejte e të ndershme
- ▶ **Filantropike**
 - Të dëshiruara e jo te kërkuara
 - Donacionet, kontributet komuniteteve lokale, shansi punonjësve për përmirësimin e jetës së tyre

Përgjegjësia sociale e korporatës dhe palët e interesuara

- Bashkëpunimi me palët e interesuara mund të **marrë shumë kohë dhe para**
- Përplasje midis **kulturave** të kompanisë dhe të grupeve të caktuara
- **Konflikte midis kompanisë dhe palëve të interesuara**
- **Konsensusi** midis grupeve të ndryshme të palëve të interesuara mund të jetë i vështirë
- **Pavarësia e palëve** të interesuara që kanë ndikim të madh mbi korporatën

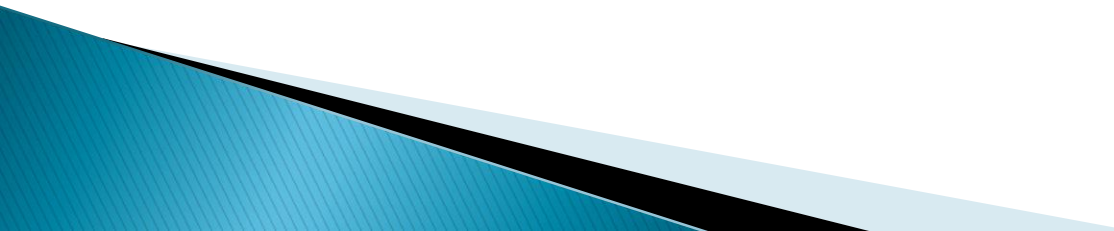
Qytetaria e korporatave

- ▶ Strategji e biznesit e cila i jep formë vlerave të cilat përforcojnë misionin e një korporate
- ▶ Matten dhe të tjerët kanë sugjeruar se ka tre perspektiva ose lloje të qytetarisë së korporatave dhe ato janë:
 - Minimizimi i dëmeve
 - Maksimizimi i përfitimeve
 - Përgjegjësia ndaj palëve të interesuara

Pikëpamja e kufizuar

- ▶ Bazohet mbi **vullnetarizmin filantropik**
- ▶ Qytetaria aktive merr formën e projekteve me fokus të kufizuar

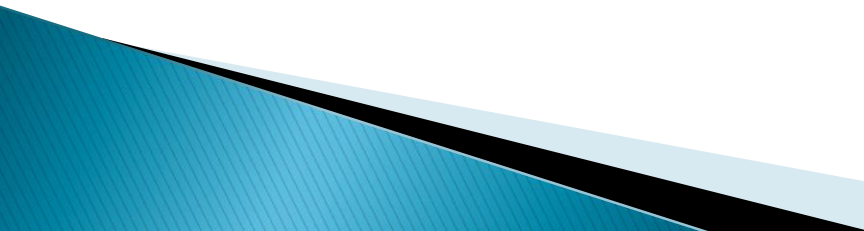
Pikëpamja ekuivalente

- ▶ Bazohet mbi përgjegjësinë sociale të korporatës e cila është pjesërisht vullnetare dhe pjesërisht e imponuar
 - ▶ Organizata fokusohet mbi palët e interesuara dhe i përgjigjet kërkesave të shoqërisë
-

Pikëpamja e zgjeruar

- ▶ Qytetari aktive sociale dhe politike
- ▶ Sipas pikëpamjes së zgjeruar organizata duhet te promovojnë
 - Të drejtat sociale të qytetarëve – përmes kushteve te punës
 - Të drejtat civile- promovimi i drejtave qytetarëve
 - Të drejtat politike – përdorimin e forcës së korporatës

Pronësia dhe përgjegjësia sociale e korporatës

- ▶ Investimet për të fituar, megjithatë duke zbatuar politikat për mirëqenien publike
 - ▶ Problemi: Shpërndarja e gjërë e aksionarëve
 - Aksionarët e vegjël pa influence në menaxhment
 - ▶ Aksionarët institucionalë – pronësi më e madhe, mundësi influencimit të menaxhmetit
 - ▶ Aksionarët institucional- janë përgjegjës ndaj fondeve që menaxhojnë
-

Kritika ndaj përgjegjësisë sociale të korporatës

- ▶ Parashtron konceptet të kundërta me rregullin e tregut te lirë
 - ▶ Argumentimi se rritja ekonomike ndikon në mirëqenien sociale
-